

Asia: VN/24159/2023

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle laiksi rikosuhrimaksusta annetun lain 3 ja 4 §:n muuttamisesta

Lausunnonantajan lausunto

Voitte kirjoittaa lausuntonne alla olevaan tekstikenttään

Pyydettyinä lausuntona Suomen syyttäjäyhdistys ry (myöhemmin SSY) esittää seuraavaa:

SSY kannattaa lähtökohtaisesti luonnosta hallituksen esitykseksi rikosuhrimaksusta annetun lain 3 ja 4 §:n muuttamisesta.

Rikosuhrimaksun korottaminen

Tämänlainen tekninen korotus on lähtökohtaisesti perusteltu hallituksen esityksessä kuvatuin tavoin.

Toisaalta miksi ei olisi vain yksi rikosuhrimaksu, esimerkiksi 100 euroa kaikista vankeusuhkaisista teoista? Kaksi eri luokkaa on aiheuttanut ja tulee aiheuttamaan turhaa lisätyötä syyttäjille ja tuomareille, kun rikosuhrimaksuja joskus epähuomiossa vaaditaan ja/tai tuomitaan väärän suuruisina.

Voimaantulo

SSY ehdottaa, että laki tulisi voimaan vasta 1.1.2026 eikä 1.10.2025. Rikosuhrimaksun vaatiminen ja tuomitseminen ovat lähes poikkeuksetta rutiinitoimenpiteitä, joita rikosasian vastaajakaan ei juuri koskaan kiistä, jos rikos luetaan hänelle syyksi. Lievemmän lain periaatteen mukaan korotettu rikosuhrimaksu tuomittaisiin teoista, jotka ovat tapahtuneet vasta lain voimaantulon jälkeen. Lain soveltamisen kannalta vuoden ensimmäinen päivä olisi helpompi muistisääntö kuin päivämäärä keskellä kalenterivuotta. Virheitä on omiaan tapahtumaan sitä vähemmän, mitä selkeämpi säännös on. Vastaavasti virheitä on omiaan tapahtumaan sitä enemmän, mitä rutiininomaisempi toimenpide

on. Rikosuhrimaksuja tuomitaan niin paljon, että tällaisella yksityiskohdalla voi olla merkitystä lukuisien rikosasioiden sujuvan hoitamisen kannalta.

Valitusoikeus

Rikosuhrimaksulain 5 § olisi tarpeellista muuttaa. Ennakkoratkaisussa KKO 2021:42 todetaan, että rikosuhrimaksulain 5 § on ristiriidassa perustuslain kanssa. Tässä tapauksessa rikosasian vastaaja oli käräjäoikeudessa tuomittu sakkorangaistukseen ja hänelle oli tuomittu rikosuhrimaksu virheellisin perustein. Vastaaja valitti hovioikeuteen käräjäoikeuden määräämästä rikosuhrimaksusta. Hovioikeus katsoi, että rikosuhrimaksusta ei voinut rikosuhrimaksulain 5 §:n mukaan hakea muutosta, kun valittaja ei ollut hakenut muutosta myös pääasiaan. Hovioikeus jätti tämän vuoksi valituksen tutkimatta. Korkein oikeus katsoi, että vastaajalla oli oikeus valittaa erikseen hänelle virheellisin perustein määrätystä rikosuhrimaksusta ja jätti perustuslain 106 §:n nojalla soveltamatta muutoksenhaun rajoittamista koskevan rikosuhrimaksulain säännöksen.

Vastaavanlainen tapaus oli Turun hovioikeudessa (Turun HO 2.11.2021 21/146216). Siinä Käräjäoikeus oli tuominnut vastaajan sakkorangaistukseen vesiliikennejuopumuksesta, mutta ei ollut määrännyt rikosuhrimaksua. Hovioikeus katsoi, että syyttäjällä, joka ei ollut hakenut muutosta pääasiaan, ei ollut oikeutta hakea muutosta käräjäoikeuden ratkaisuun siltä osin kuin oli kysymys vastaajan velvollisuudesta rikosuhrimaksun maksamiseen.

Korkeimman oikeuden linjaus on onnistunut, ja olisi perusteltua muuttaa rikosuhrimaksulain 5 § vastaavaksi. Sitä vastoin ei olisi perusteltua jättää näin selvää eroa lain kirjaimen ja oikeuskäytännön välille. Muotoilu voisi olla esimerkiksi seuraavanlainen: ”Tämän lain mukaisesta maksuvelvollisuudesta saa hakea muutosta erikseen.” Muutoksenhakuoikeus koskisi siten kaikkia asianosaisia, oli virhe tapahtunut rikosuhrimaksun määräämisessä tai sen määräämättä jättämisessä.

Suomen syyttäjähdistys ry

Pia Mäenpää

Mika Mäkelä

Puheenjohtaja

Hallituksen jäsen

Onko teillä lausuttavaa esityksen 3 pykälään koskien maksun määrää?

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

Rikosuhrimaksun korottaminen

Tämänlainen tekninen korotus on lähtökohtaisesti perusteltu hallituksen esityksessä kuvatuin tavoin.

Toisaalta miksi ei olisi vain yksi rikosuhrimaksu, esimerkiksi 100 euroa kaikista vankeusuhkaisista teoista? Kaksi eri luokkaa on aiheuttanut ja tulee aiheuttamaan turhaa lisätyötä syyttäjille ja tuomareille, kun rikosuhrimaksuja joskus epähuomiossa vaaditaan ja/tai tuomitaan väärän suuruisina.

Onko teillä lausuttavaa esityksen 4 pykälään koskien maksun määräämistä?

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

-

Millaisia näkemyksiä teillä on esitysluonnoksen vaikutuksista?

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

-

Muut mahdolliset kommentit hallituksen esityksen luonnoksesta.

Voitte lausua tämän väliotsikon aiheesta alla.

Voimaantulo

SSY ehdottaa, että laki tulisi voimaan vasta 1.1.2026 eikä 1.10.2025. Rikosuhrimaksun vaatiminen ja tuomitseminen ovat lähes poikkeuksetta rutiinitoimenpiteitä, joita rikosasian vastaajakaan ei juuri koskaan kiistä, jos rikos luetaan hänelle syyksi. Lievemmän lain periaatteen mukaan korotettu rikosuhrimaksu tuomittaisiin teoista, jotka ovat tapahtuneet vasta lain voimaantulon jälkeen. Lain soveltamisen kannalta vuoden ensimmäinen päivä olisi helpompi muistisääntö kuin päivämäärä keskellä kalenterivuotta. Virheitä on omiaan tapahtumaan sitä vähemmän, mitä selkeämpi säännös on. Vastaavasti virheitä on omiaan tapahtumaan sitä enemmän, mitä rutiininomaisempi toimenpide on. Rikosuhrimaksuja tuomitaan niin paljon, että tällaisella yksityiskohdalla voi olla merkitystä lukuisien rikosasioiden sujuvan hoitamisen kannalta.

Valitusoikeus

Rikosuhrimaksulain 5 § olisi tarpeellista muuttaa. Ennakkoratkaisussa KKO 2021:42 todetaan, että rikosuhrimaksulain 5 § on ristiriidassa perustuslain kanssa. Tässä tapauksessa rikosasian vastaaja oli käräjäoikeudessa tuomittu sakkorangaistukseen ja hänelle oli tuomittu rikosuhrimaksu virheellisin perustein. Vastaaja valitti hovioikeuteen käräjäoikeuden määräämästä rikosuhrimaksusta. Hovioikeus katsoi, että rikosuhrimaksusta ei voinut rikosuhrimaksulain 5 §:n mukaan hakea muutosta, kun valittaja ei ollut hakenut muutosta myös pääasiaan. Hovioikeus jätti tämän vuoksi valituksen tutkimatta. Korkein oikeus katsoi, että vastaajalla oli oikeus valittaa erikseen hänelle virheellisin perustein määrätystä rikosuhrimaksusta ja jätti perustuslain 106 §:n nojalla soveltamatta muutoksenhaun rajoittamista koskevan rikosuhrimaksulain säännöksen.

Vastaavanlainen tapaus oli Turun hovioikeudessa (Turun HO 2.11.2021 21/146216). Siinä Käräjäoikeus oli tuominnut vastaajan sakkorangaistukseen vesiliikennejuopumuksesta, mutta ei ollut määrännyt rikosuhrimaksua. Hovioikeus katsoi, että syyttäjällä, joka ei ollut hakenut muutosta pääasiaan, ei ollut oikeutta hakea muutosta käräjäoikeuden ratkaisuun siltä osin kuin oli kysymys vastaajan velvollisuudesta rikosuhrimaksun maksamiseen.

Korkeimman oikeuden linjaus on onnistunut, ja olisi perusteltua muuttaa rikosuhrimaksulain 5 § vastaavaksi. Sitä vastoin ei olisi perusteltua jättää näin selvää eroa lain kirjaimen ja oikeuskäytännön välille. Muotoilu voisi olla esimerkiksi seuraavanlainen: ”Tämän lain mukaisesta maksuvelvollisuudesta saa hakea muutosta erikseen.” Muutoksenhakuoikeus koskisi siten kaikkia asianosaisia, oli virhe tapahtunut rikosuhrimaksun määräämisessä tai sen määräämättä jättämisessä.

Mäenpää Pia
Suomen syyttäjäyhdistys ry